

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

**щодо проекту Закону про внесення змін до Сімейного кодексу України
(щодо забезпечення дотримання житлових прав дитини)
(реєстр. № 5101 від 8 вересня 2016 року)**

Комітет з питань правової політики та правосуддя на засіданні 2 листопада 2016 року (протокол № 52) розглянув на відповідність Конституції України проект Закону про внесення змін до Сімейного кодексу України (щодо забезпечення дотримання житлових прав дитини) (реєстр. № 5101 від 8 вересня 2016 року), поданий народним депутатом України Тимошенком Ю.В. (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою Законопроект спрямовано на захист житлових прав дітей, зокрема, недопущення їх виселення або зняття з реєстрації місця проживання, а також на посилення участі та відповідальності органів опіки та піклування у сфері захисту житлових прав дітей.

Для досягнення мети автором пропонується доповнити частину четверту статті 19 Сімейного кодексу України приписом щодо обов'язкової участі органу опіки та піклування при розгляді судом спорів стосовно виселення або зняття дитини з реєстрації місця проживання.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з такого.

У Конституції України визначається, що Україна є правовою державою (стаття 1), людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (стаття 3), Конституція України має найвищу юридичну силу, закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частина друга статті 8). За приписом частини другої статті 19 Конституції України органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Крім того, в Основному Законі України закріплено право кожного на житло (частина перша статті 47). За Основним Законом України дитинство охороняється державою (частина третя статті 51).

Відповідно до Загальної декларації прав людини ООН (частина друга статті 25) діти мають право на особливе піклування і допомогу.

У Декларації прав дитини (Резолюція 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року) зазначено, що дитина, внаслідок її фізичної і розумової незрілості, потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист.

Згідно з положеннями Конвенції про права дитини 1989 року (частини перша, друга статті 3), ратифікованої Україною 27 лютого 1991 року, в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Держави-учасниці зобов'язуються забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів.

Водночас стаття 16 вказаної Конвенції передбачає, що жодна дитина не може бути об'єктом свавільного або незаконного втручання в здійснення її права на недоторканність житла і дитина має право на захист закону від такого втручання або посягання.

Конвенцією про захист прав людини та основних свобод (стаття 8) встановлено право кожного на повагу, зокрема, до свого житла. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві, зокрема, для захисту прав і свобод інших осіб.

Згідно з прецедентною практикою Європейського суду з прав людини це право охоплює насамперед право займати житло, не бути виселеним чи позбавленим свого житла.

Як зазначено в рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Пауел та Рейнер проти Сполученого Королівства» (Powell and Rayner v. the U.K.) від 21 лютого 1990 року принципи підходу до вирішення таких справ аналізуються в плані позитивного обов'язку держави приймати розумні і відповідні заходи для забезпечення права заявників згідно з пунктом 1 статті 8 або в плані «втручання публічної влади», виправданого в світлі пункту 2.

В обох контекстах необхідно дотримуватися справедливої рівноваги між конкуруючими інтересами особи та інтересами суспільства в цілому; в обох контекстах держава користується певними дискреційними повноваженнями при визначенні необхідних заходів, які повинні бути прийняті для поваги дотримання Конвенції. Крім того, «щоб досягти необхідної рівноваги», для цілей, зазначених у пункті 2 статті 8, можуть мати значення також і позитивні обов'язки, що випливають із пункту 1 статті 8 (пункт 41).

У рішенні у справі «Кривіцька та Кривіцький проти України» (Заява № 30856/03) Європейський суд з прав людини наголосив, що «втрата житла є

найбільш крайньою формою втручання у право на повагу до житла (див. серед багатьох інших джерел, рішення від 13 травня 2008 року у справі «МакКенн проти Сполученого Королівства» (McCann v. the United Kingdom), заява № 19009/04, пункт 50)».

Також Суд зазначив, що «концепція «житла» має першочергове значення для особистості людини, самовизначення, фізичної та моральної цілісності, підтримки взаємовідносин з іншими, усталеного та безпечного місця в суспільстві (див. рішення від 27 травня 2004 року у справі «Коннорс проти Сполученого Королівства» (Connors v. the United Kingdom), заява № 66746/01, пункт 82). Враховуючи, що виселення є серйозним втручанням у право особи на повагу до її житла, Суд надає особливої ваги процесуальним гарантіям, наданим особі в процесі прийняття рішення (див. рішення у справі «Зехентнер проти Австрії», зазначене вище, пункт 60)» (пункти 41, 44).

Згідно з Цивільним кодексом України (частина друга статті 56) права та обов'язки органів, на які покладено здійснення опіки та піклування, щодо забезпечення прав та інтересів фізичних осіб, які потребують опіки та піклування, встановлюються законом та іншими нормативно-правовими актами.

Виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; засади охорони дитинства (пункти 1, 6 частини першої статті 92 Конституції України).

Прийняття законів Основний Закон України відносить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85).

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону про внесення змін до Сімейного кодексу України (щодо забезпечення дотримання житлових прав дитини) (реєстр. № 5101 від 8 вересня 2016 року), поданий народним депутатом України Тимошенком Ю.В., не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ